

Галина КАПНИНА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету (Україна, Слов'янськ) gitschirikowa@mail.ru

КОЛІР У ВІДОБРАЖЕННІ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Статтю виконано у рамках лінгвістичних, культурологічних, семиотичних досліджень. Розкрито значення терміну «мовна картина світу»; визначено, які кольори відображають картину світу в німецькій мові; за допомогою прикладів продемонстровано, що основні кольори німецької мови характеризуються бінарністю значень, широко представленою у мовній картині світу німецького народу фразеологізмами з позитивною та негативною конотацією

Ключові слова: мовна картина світу, кольороназва, основні кольори, німецька мова.

Лит. 11.

Halyna KAPNINA,

Ph.D in pedagogical sciences, Associate Professor of the German and Slavic linguistics department Donbass State Pedagogical University (Ukraine, Slowiansk) gitschirikowa@mail.ru

THE COLOR IN THE LINGUISTIC WORLD IMAGE REFLECTION (BASED ON THE GERMAN LANGUAGE)

The article is written within the framework of the linguistic, culturological and semiotic researches. The meaning of the term «linguistic world image» has been analyzed. The main colors that reflect the linguistic world image in the German language are defined, with the help of examples we demonstrate that the fundamental colors of the German language are characterized by the binarity of notions introduced in the linguistic world image of the German nation by the phraseological units both with the positive and negative connotation.

Key words: linguistic world image, color name, fundamental colors, the German language.

Ref. 11.

Галина КАПНИНА,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета (Украина, Славянск) gitschirikowa@mail.ru

ЦВЕТ В ОТРАЖЕНИИ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА (НА ПРИМЕРЕ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА)

Статья выполнена в рамках лингвистических, культурологических, семиотических исследований. Раскрыто значение термина «языковая картина мира»; определено, какие цвета отражают картину мира в немецком языке; с помощью примеров показано, что основные цвета немецкого языка характеризуются бинарностью значений, широко представленной в языковой картине мира немецкого народа фразеологизмами с положительной и отрицательной коннотацией.

Ключевые слова: языковая картина мира, цветоименование, основные цвета, немецкий язык.

Лит. 11.

Постановка проблеми. У світі, що оточує людину, немає нічого безколірного. Кожен об'єкт нашої дійсності характеризується певним забарвленням, навіть якщо воно є ледь помітним і невиразним.

Колір – суб'єктивна характеристика світла. Він являє собою сукупність психо-фізіологічних реакцій людини на світлове випромінювання, яке виходить від різних предметів, що випромінюють світло (джерела світла), а також від предметів, що віддзеркалюють та пропускають через себе (прозорі середовища) світло [7, 13]. Кожному кольору відповідає певний відрізок у діапазоні світлових хвиль. Хоча колір характеризується власною довжиною хвилі і частотою коливань, світлові хвилі самі по собі не мають кольору. Колір виникає лише при сприйнятті цих хвиль людським оком та мозком [6, 35]. Стає зрозумілим, що поняття кольору є дуже складним та емким.

Аналіз останніх досліджень. Ще на початку минулого сторіччя колір став предметом досліджень не тільки фізиків, світлотехніків, а й фахівців інших галузей, зокрема, мовознавства. Н. Бахіліна, О. Василевич, В. Москович, Н. Пелевіна, Ж. Соколовська, Р. Фрумкіна – вчені, яким належать ґрунтовні розробки з вивчення кольорів на теренах східноєвропейської філології. Однак, сьогодні колір вийшов далеко за рамки суто лінгвістичних досліджень, адже тільки мовних знань для аналізу дійсності вже замало. В останніх наукових розвідках, визначальною рисою яких є синтез філології і культури, найбільш пильна увага вчених прикута до національно-культурних характеристик колірної лексики.

Кольоронім з позиції лінгвокультурології на сучасному етапі досліджують І. Бабій, А. Іншаков, І. Ковальська, А. Кристенко, О. Кучерук, Л. Мельник, О. Науменко, Т. Огуй, О. Паливода, Л. Федорова, С. Циганова, М. Чікало, А. Швець та ін.

Треба підкреслити, що в Німеччині ця тема також є наразі актуально розроблюваною: у продовж останнього десятиріччя було захищено ряд дисертаційних досліджень на цю тему, наприклад, «Farbe zwischen Universalismus und Relativismus: Gebrauch und Bedeutung der Farbbezeichnungen im Französischen, mit Berücksichtigung des Italienischen und Deutschen» (С. Glanemann, 2003), «Zur Semantik der Farbadjektive rosa, pink und rot. Eine korpusbasierte Vergleichsuntersuchung anhand des Farbträgerkonzepts» (С. Kaufmann, 2006) тощо.

Питання мовної картини світу розробляли визнані учені М. Алефіренко, Н. Арутюнова, А. Вежицька, І. Левонтіна, Ю. Степанов, Н. Сукаленко. Роботи цих авторів є підґрунтям даного дослідження.

З огляду на актуальність наукових пошуків, об'єктом яких є специфічні лінгвістичні, культурологічні, семіотичні концепти мови, ставимо **за мету** визначити, які кольори відображають картину світу в німецькій мові.

Виклад основного матеріалу. Той факт, що в семантичному наповненні лексем прихована етнонаціональна індивідуальність та глибинний культурний досвід народу, не потребує додаткових підтверджень. У результаті багатовікового процесу становлення нації і формування її менталітету в мові генерується сукупність уявлень про світ, утворюючи так звану картину світу, яка, у свою чергу, є відтворенням предметів і явищ за допомогою засобів мови [1, 102]. Сьогодні **мовна картина світу** (цей термін вперше ужив Л. Вайсгребер) дефінується як відображення в категоріях, одиницях і формах мови уявлення про об'єктивну дійсність.

Таким чином, аналізуючи окрему семантичну групу слів, можна виявити типові риси сприйняття певним народом реалій світу. Людина, яка систематизує об'єкти на-

вколишньої дійсності, обов'язково структурує свою концептуальну картину світу, а отримані результати вона фіксує у вигляді знань та уявлень за допомогою семіотично-вербального коду, яким і виступає мовна картина світу [8, 285]. Так, за допомогою основних колірних термінів – як своєрідних концептів світобачення, що несуть у собі безпосереднє (за винятком слова *rosa*) розуміння кольору, сучасна німецька мова може структурувати колірне сприйняття індивідумом та «вербалізувати» семантичний обсяг явища кольору в національній мовній картині світу [4, 15].

Один і той же колір презентується у мові за допомогою різних кольороназв, з них одне слово буде ядром даної семантичної групи (скажімо, *blau*), інші – позначатимуть відтінки та нюанси основного кольору.

Наведемо приклад можливих відтінків блакитного кольору, презентованих німецькою системою стандартизації кольорів RAL (збережено оригінальну версію розташування відтінків): *violettblau, grünblau, ultramarinblau, saphirblau, schwarzblau, signalblau, brilliantblau, graublau, azurblau, enzianblau, stahlblau, lichtblau, kobaltblau, taubenblau, himmelblau, verkehrsbau, türkisblau, capriblau, ozeanblau, wasserblau, nachtblau, fernblau, pastellblau, perlenzian, perlnachtblau* [11]. Крім цього, доволі поширеними вважаються і прикметники *dunkelblau, hellblau, mattblau, bläulich, blaufarbig* тощо. Між тим, утворюючи об'ємну палітру варіантів блакитного кольору, названі кольороніми не мають глибинної історичної семантики, а, скоріше, мають емоційно-експресивні ознаки.

Зрозуміло, що не всі кольороназви наділені властивістю нести в собі ментальні характеристики. До їх числа не будемо зараховувати кольороніми з компонентом *-farbe, -farbig* або з суфіксом *-lich (maisfarbe, rötlich)*; складні кольороназви, утворені з двох або трьох повнозначних основ (*olivengraun, königsblau*); складні прикметники, одна з частин яких має семантику інтенсивності кольору (*dunkelgrau, blassgelb*); запозичення пізнього періоду розвитку мови (*pink, limone*). Але питання стосовно того, які саме кольори є основними і відображають німецьку мовну картину світу, залишається відкритим.

Звернімося до однієї з основоположних праць на теренах німецького кольорознавства, автор якої – Й. В. Гете, видатний німецький філософ та літератор, котрий у дусі молоді свого століття цікавився ще й біологією, фізикою, хімією, живописом. У своїй роботі «*Farblehre*», що залишається актуальною донині, учений назвав основними 6 кольорів (*rot, orange, gelb, grün, blau, violett*).

Згідно з напрацюваннями німецького дослідника, існує три первинні кольори: жовтий, червоний та синій. Якщо взяти ці кольори у повній силі і уявити їх у формі кола таким чином:

	червоний	
помаранчевий		фіолетовий
жовтий		синій
	зелений,	

утвориться три переходи: помаранчевий, фіолетовий, зелений, при чому, знаходячись чітко посередині, вони виглядають якнайкраще і являють собою чисті суміші барв [9, 406]. Додамо, що Гете здійснив спробу проаналізувати фізичний аспект процесу сприйняття людиною кольору, напевне, тому тут відсутня кольороназва *weiß*, яка є однією з архетипних при аналізі мовної картини світу. Однак, це не применшує значення роботи великого німецького ученого, яка стала підґрунтям для подальших наукових розвідок у галузі кольорознавства.

Плідними на вагомі результати є і роботи вітчизняних філологів, здійснених у цьому напрямку. Так, Т. Козак було проведено діахронічний аналіз лексико-семантичної

групи слів, що позначають колір у німецькій мові [5]. Його результатом стало наукове обґрунтування того факту, що основними в різні періоди існування німецької мови слід вважати сім наступних кольорів: schwarz, weiß, rot, grün, gelb, blau, braun. На думку української дослідниці, саме ці кольороназви у повній мірі відображають особливості німецької мовної картини світу.

Проте сьогодні простежується думка, згідно з якою базових кольорів в німецькій мові існує більше. Так, С. Кантемір наводить розгалуженішу систему кольороназв, яка складається з груп кольоронімів із різною частотністю використання в мові. До високочастотних слів науковець відводить прикметники: weiß, schwarz, rot, blau, grün, grau, braun, gelb. З середньою частотою у німецькій мові вживаються прикметники rosa, blond, lila, golden, dunkelblau. Крім того, є ще групи рідковживаних слів: blauschwarz, hoffnungsgrün, eierschalengelblich тощо [4, 8]. Таким чином, якщо кольороніми з високою частотністю використання в німецькій мові вважати основоположними (на відміну від середньо- та низькочастотних) – а саме частота застосування у мові є однією з ознак того, чи властиві аналізованій лексемі національно-специфічні характеристики, – то основними слід називати вісім кольорів, запропонованих автором даної класифікації.

Найширша палітра базових кольорів у німецькій мові – 11 (weiß, schwarz, rot, grün, gelb, blau, braun, violett, rosa, orange und grau). Ця позиція є поширеною у Німеччині, де великою популярністю користується стандарт кольорів RAL, започаткований у 1927 р. німецьким Інститутом гарантії якості і сертифікації. Сьогодні RAL виділяє 11 основних кольорів, сформованих у групи (gelb und beige; Orangentöne; rot; violett; blau; grün; grau; braun; weiß und schwarz) і 210 їх відтінків [11]. Дана класифікація є насправді дуже об'ємною, проте, вона тяжіє до відображення особливостей функціонування кольорів у технічній сфері, комп'ютерному дизайні, то ж, не може бути використана нами з огляду на філологічний вектор даного дослідження.

Узагальнюючи наведені факти, можна констатувати, що єдиної думки стосовно того, які кольори є основними у відображенні німецької мовної картини світу, не існує. Але, виходячи з тієї позиції, що багато кольорів і їх відтінків, які утворюють широкий арсенал колірної лексики і активно застосовуються в сучасній німецькій мові, з'явилися у пізній період її розвитку і тому не можуть характеризуватись глибинним сенсом, різнобічно віддзеркалюючи реалії дійсності протягом багатьох сторіч (а не останні декілька десятиліть), основними кольорами, які відображають мовну картину світу в німецькій мові, на наш погляд, слід вважати наступні кольороназви: schwarz, weiß, rot, grün, gelb, blau, braun. Протягом довгого часу функціонування в німецькій мові (як показало дослідження Т. Козак) названі кольороніми набули певного глибинного підтексту, символічності, лінгвокультурної семантики, з якою закарбувались у мовній свідомості німців.

Проаналізуємо детальніше кожен з шести визначених кольорів, ілюструючи їх сталими виразами з німецької мови. На наше переконання, у такий спосіб можна якнайкраще продемонструвати, яким чином кольороназви відбивають мовну картину світу німецького народу, адже саме символіка кольору мотивується в національній мовній картині світу особливостями світосприйняття і комунікативною прагматичністю носіїв мови [10, 9].

Почнемо з ахроматичних кольорів schwarz та weiß. Філологи, які займаються історичним мовознавством, стверджують: серед всього колірною розмаїття прадавніми людьми розрізнялись лише темні та світлі кольори, які пізніше трансформувались в чорний та білий.

Білий колір сприймається в німецькій мові як світлий, яскравий, з властивістю світитися, в силу його протиставлення темному, чорному викликає радісний, оптимістичний настрій, символізує світле, життєрадісне начало [5, 7]: *er ist ganz weiß im Gesicht* (збліднути), *eine weiße Hemdbrust* (мати незаплямовану репутацію), *weiße Weste haben* (бути невинним) [2, 583].

У давньовірхньонімецьких текстах словоформа *swarz* вживалася для позначення темного кольору при протиставленні білому, світлому. Корінь *swarz* зустрічається і в дієслові слабкої дієвідміни *swarzen* ставати темними, темніти [7, 5]. Як і у випадку з попередньою кольороназвою, прикметник *schwarz* уживається в німецькій мові або на позначення предмету чорного кольору, або у переносному негативному значенні: *jmdm. wird (es) schwarz vor (den) Augen* (у когось потемніло в очах); *sein Hals, der Kragen seines Hemdes war schwarz* (шия, комірець сорочки брудний); *etw. schwarz kaufen, verkaufen* (щось купувати або продавати нелегально); *das schwarze Schaf in einer Gemeinschaft* (персона, яка діє всупереч правилам колективу); *etw. schwarz malen* (подавати події у темному світлі) [2, 330]. Додамо, що сталих виразів з компонентом «*schwarz*» у німецькій мові виявилось найбільше з аналізованих кольороназв, не дивлячись на те, що смислових відтінків у цього кольороніму не багато.

Важливо наголосити, що за допомогою кольоронімів *weiß* та *schwarz* у німецькій мовній картині відображається протиставлення добра і зла: *aus Schwarz Weiß machen* (казати на чорне біле); *das ist wie schwarz und weiß* (бути різними як день і ніч) [2, 330].

За своїм символічним значенням червоний колір перевищує всі інші. З найдавніших часів людина виявляла особливу пристрасть до цього кольору.

У давньовірхньонімецькій мові слово *rot* мало основне значення «червоний», виступало як прикметник. Іменник *rota* означав «червоність», «рум'янець», «заграва»; дієслово *roten* позначало «почервоніти», «мерехтіти червоним кольором». Пізніше слово *rot* набуло значення «червоний», «рудоволосий» (*rothaarig*), а також могло вживатися у значенні «неправдивий», «хитрий» (*falsch, listig*) [5, 8]. За допомогою наступних фразеологізмів продемонструємо, як у німецькій мовній картині світу проявляються описані значення кольороніму «rot»: *sie bekam rote Augen* (у неї почервоніли очі); *rote Haare* (руде волосся); *roten Kopf bekommen* (почервоніти, опростоволоситись); *heute rot, morgen tot* (сьогодні – пан, завтра пропав) [2, 268].

У символіці кольорів «*grün*» – це колір свіжої молодості, виростаючих пагонів, колір життя і одночасно колір нестиглості, незрілості. Аналіз міфологічного і фольклорного матеріалу давніх германців показав вияв двох ліній, пов'язаних із поняттям кольору «зелений». З одного боку, це був колір духів, демонів, які приносять людині шкоду; з іншого – зелень захищала її від невдачі, поганого впливу і це помічалось в основі розпочатих дій людини. Треба відзначити ще одну особливість, пов'язану з кольором *grün*, – це розуміння під цим поняттям початку зародження того чи іншого об'єкта або явища [5, 9]. Продемонструємо, як вказані значення прикметника «*grün*» закарбувались у свідомості німців: *grün werden* (позеленіти); *ein grüner Junge* (молокосос, зелене хлопча); *grüner Holz* (сирі дрова); *der Grüne Donnerstag* (чистий четвер); *jemandem nicht grün sein* (недолюблювати когось) [3, 576].

Міфологічний матеріал германських та інших народів свідчить про використання поняття «жовтий» у позитивному й негативному значеннях. У символіці жовтий колір часто співвідносять із такими людськими якостями, як нещирість, заздрість, озлоблення [5, 11]. Саме негативне значення цього прикметника зафіксовано у фразеології

німецької мови: *der gelbe Neid* (чорна заздрість), *die gelbe Presse* (жовта преса), *sich gelb und grün ärgern* (бути дуже злим) [3, 532].

Символічно синій колір найчастіше – це колір небесної могутності, він вказує на зв'язок з божественним началом, символізує союз небесного й земного світів. На відміну від інших кольорів усвідомлення німецьким народом синього кольору виникло у більш пізній час; колір має менш чітку мотивацію, що, в свою чергу, визначає вузькість його символічних значень. З одного боку, це колір безхмарного неба, нездійснених мрій, ілюзорності, вірності й відданості, а з іншого, він часто виступає як символ нещирості, обману, брехні, розчарування [5, 12]: *die blaue Blume* (блакитна квітка – символ романтизму); *die blaue Ferne* ((поет) блакитна далечінь); *die blaue Milch* (знежирене молоко); *es wurde ihm grün und blau vor den Augen* (він втратив свідомість); *blau sein* (бути п'яним); *jemanden blau anlaufen lassen* (обдурити когось) [3, 269].

Коричневий колір – це позначення тону, який лежить, як правило, між жовтим і червоним кольорами, у більшості випадків це – темний змішаний колір, що у природі характерний для забарвлення ведмеда або бобра, та й сам прикметник *braun* «коричневий» етимологічно є спорідненим із цими словами. Приклади свідчать про дуже обмежену символіку коричневого кольору і, як наслідок, рідке вживання прикметника *braun* у народних традиціях, образах, казках і фольклорі [5, 13]. Наступні приклади підтверджують обмежене символічне значення аналізованої кольороназви: *braunes Haar* (каштанове волосся); *braune Augen* (карі очі); *braune Haut* (засмагла шкіра); *braune Vergangenheit* (нацистське минуле) [3, 285].

Висновки. Узагальнюючи наведені факти, можна констатувати наступне: набувши у процесі розвитку німецької мови глибокої символічної семантики, кольори є віддзеркаленням мовної картини світу, через призму якої носії мови сприймають дійсність. Аналіз давнього і сучасного матеріалу німецької мови показав, що кольори *schwarz*, *weiß*, *rot*, *grün*, *gelb*, *blau*, *braun* є основними кольоропозначеннями в німецькій мові. Майже всі проаналізовані кольори (крім ахроматичних, яким властива чітка й однозначна семантика) характеризуються бінарністю значень, які широко представлені у мовній картині світу німецького народу фразеологізмами з позитивною та негативною конотацією. Багатоаспектний характер висвітленого питання потребує подальшої деталізації у наступних наукових розвідках

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТРАТУРИ

1. Алефіренко Н. Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка : учеб. пособие / Николай Федорович Алефиренко. – М. : Флинта : Наука, 2010. – 282 с.
2. Большой немецко-русский словарь : В 3 т. Т. 2 / Авт.-сост. Е. И. Лепинг, Н. П. Страхова, Н. И. Филичева и др. ; Под общ. рук. О. И. Москальской. – 8-е изд., стереотип. – М. : Рус. яз., 2002. – 680 с.
3. Большой немецко-русский словарь : В 3 т. Т. 1 / Авт.-сост. Е. И. Лепинг, Н. П. Страхова, Н. И. Филичева и др. ; Под общ. рук. О. И. Москальской. – 8-е изд., стереотип. – М. : Рус. яз., 2002. – 760 с.
4. Кантемір С. О. Синтагматичні та парадигматичні властивості прикметників кольору в німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» / С. О. Кантемір. – Одеса, 2003. – 22 с.
5. Козак Т. Б. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови» / Т. Б. Козак. – Одеса, 2002. – 18 с.
6. Курченко Л. М. Семантика кольорів в німецькій та українській картинах світу / Л. М. Курченко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2010. – № 29. – С. 34–40.

7. Лисиця В. Т. Колірні моделі та закони поширення світла : навчально-методичний посібник для студентів механіко-математичного факультету, спеціальність «інформатика» / В. Т. Лисиця. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 82 с.

8. Мельник В. Лінгвокультурологічний аспект кольороназви «чорний» (на матеріалі фразеологізмів французької мови) / В. І. Мельник, О. Ю. Качан // Слово і речення: синтактика, семантика, прагматика : матер. Міжнар. наук. конф. – К., 2013. – С. 284–288.

9. Месяц С. В. Иоганн Вольфганг Гёте и его учение о цвете. Часть первая / С. В. Месяц. – М. : Крузь, 2012. – 232 с.

10. Семашко Т. Ф. Особливості семантики та функціонування слів-кolorативів в українській фразеології : автореф. дис ... канд. філол. наук / Т. Ф. Семашко. – Київ : Б. в., 2008. – 19 с.

11. RAL-Farben [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу <http://www.ral-farben.de/>

REFERENCES

1. Alefirenko N. F. Lingvokul'turologija. Cennostno-smyslovoe prostranstvo jazyka : uceb. posobie / Nikolaj Fedorovich Alefirenko. – М. : Flinta : Nauka, 2010. – 282 s.

2. Bol'shoj nemecko-russkij slovar' : V 3 t. T. 2 / Avt.-sost. E. I. Leping, N. P. Strahova, N. I. Filicheva i dr. ; Pod obshh. ruk. O. I. Moskal'skoj. – 8-e izd. , stereotip. – М. : Rus. jaz. , 2002. – 680 s.

3. Bol'shoj nemecko-russkij slovar' : V 3 t. T. 1 / Avt.-sost. E. I. Leping, N. P. Strahova, N. I. Filicheva i dr. ; Pod obshh. ruk. O. I. Moskal'skoj. – 8-e izd. , stereotip. – М. : Rus. jaz. , 2002. – 760 s.

4. Kantemir S. O. Sintagmaticzni ta paradigmaticzni vlastivosti prikmetnikov kol'oru v nimec'kij movi : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. filol. nauk : spec. 10.02.04. «Germans'ki movi» / S. O. Kantemir. – Odesa, 2003. – 22 s.

5. Kozak T. B. Leksiko-semantichna grupa sliv, jaki poznachajut' kolir u nimec'kij movi : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. filol. nauk : spec. 10.02.04. «Germans'ki movi» / T. B. Kozak. – Odesa, 2002. – 18 s.

6. Kurchenko L. M. Semantika kol'oriv v nimec'kij ta ukraїns'kij kartinah svitu / L. M. Kurchenko // Movni i konceptual'ni kartini svitu. – 2010. – № 29. – S. 34–40.

7. Lisicja V. T. Kolirni modeli ta zakoni poshirennya svitla : navchal'no- metodichnij posibnik dlja studentiv mehaniko-matematichnogo fakul'tetu, special'nist' «informatika» / V. T. Lisicja – H. : HNU imeni V.N. Karazina, 2012. – 82 s.

8. Mel'nik V. Lingvokul'turologichnij aspekt kol'oronazvi «chornij» (na materialі fразеологізмів francuz'koї movi) / V. I. Mel'nik, O. Ju. Kachan // Slovo i rechennja : sintaktika, semantika, pragmatika : mater. Mizhnar. nauk. konf. – K., 2013. – S. 284–288.

9. Mesjac S. V. Iogann Vol'fgang Gjote i ego uchenie o cvete. Chast' pervaja / S. V. Mesjac. – М. : Krug, 2012. – 232 s.

11. Semashko T. F. Osoblivosti semantiki ta funkcionuvannya sliv-kolorativiv v ukraїns'kij fразеології: avtoref. dis ... kand. filol. nauk / T. F. Semashko. – Kіiv : B. v., 2008. – 19 s.

11. RAL-Farben [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu do dokumentu <http://www.ral-farben.de/>

Статтю подано до редакції 28.01.2016 р.